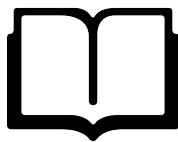

РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

DOI: <https://doi.org/10.36550/978-617-8245-57-3-6>

БАБЕНКО Т. В.,

*кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5085-2779>*

РОЗВИТОК КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В УМОВАХ ОСВІТНЬОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.

Євроінтеграція сьогодні є стратегічним напрямком розвитку України. Це впливає не тільки на економічні та соціальні процеси, які відбуваються в країні, але й освітні. Українська система освіти перебуває на етапі активних трансформацій з метою приближення до загальноєвропейських стандартів та забезпечення якісної освіти для всіх громадян, що значно підвищує вимоги до особистісних і професійних якостей, соціальної та професійної позиції педагога. Нові принципи освіти вимагають від кожного педагога високого професіоналізму, опанування та застосування сучасних педагогічних технологій і нових методів навчання і виховання, бажання та вміння постійно вчитися й самовдосконалюватися, творчого підходу та раціоналізму, а також готовності до змін в контексті реалізації змісту реформи НУШ.

Вища освіта є важливим фактором подальшої європейської інтеграції України. Відповідаючи на вимоги часу, вища педагогічна освіта, повинна будуватися на ідеології розвитку і якісно змінюватися.

Система професійної педагогічної підготовки повинна передбачати процес і результат опанування системою загальних та предметних компетентностей та формування на їх основі світогляду та інших якостей особистості майбутнього педагога, серед яких конкурентоздатність. Умовами розвитку конкурентоздатності майбутнього педагога є, на нашу думку, творче освітнє середовище та студоцентрований підхід до організації навчання у вищій школі. Такий підхід до освіти сприяє формуванню здатності вчитися впродовж життя, розвиває організаційне, креативне, гнучке мислення, що дозволяє з успіхом діяти в умовах змін та невизначеності.

Поняття «конкурентоздатність» відноситься до числа найменш розроблених як у філософській, психологічній, так і в педагогічній літературі. Дослідники пояснюють це складністю, багатогранністю самого поняття. Слід

зазначити, що проблеми конкурентоспроможності персоналу розробляли в теорії менеджменту І. Ансофф, А. Вайсман, Ф. Вудкок, А. Меськон, В. Дятлов, Е. Попова, В.І.Шаповалов, та ін.; особливості конкурентоспроможності педагога вивчали Ю. Андрєєва, І. Бех, І. Вдовенко, В. Демчук, Ю. Завалевський, О. Любченко, О. Мельничук, Л. Мітіна та ін.

Питанням впровадження студентоцентризму в освітній процес приділяли увагу Г. Андрєєва, І. Зимна А. Мельниченко, Ю. Рашкевич, О. Шаров.

Перш ніж переходити до аналізу конкретних завдань, спрямованих на розвиток конкурентоздатності майбутнього педагога, слід визначитись із термінологією. Етимологічно, термін «конкурентоздатність» походить від кореня, який є похідним від слова конкуренція. Конкуренція – слово латинського походження. У перекладі з латинської це слово означає «сходитися», «стикатися». У 18 столітті воно зустрічається у німецькій, французькій мові у значенні суперництво, боротьба за досягнення більшої вигоди. У сучасному значенні слово конкуренція корелює з такими поняттями як змагання, боротьба, престиж, репутація, кар'єра, статус. Конкуренцію і конкурентоздатність розглядають з різних точок зору – економічної, соціальної, біологічної, психологічної, педагогічної. Під конкуренцією в економіці розуміється антагоністична боротьба між приватними виробниками за вигідніші умови виробництва і збуту товарів, за отримання найвищого прибутку. На відміну від визначення конкурентоспроможності, прийнятого в економічних дисциплінах, сучасні педагоги-дослідники пропонують під конкурентоспроможністю розуміти здатність максимального розширення власних можливостей з метою реалізації себе особистісно, професійно, соціально, етично.

Ми погоджуємося із дослідником М. Повідайчиком, який трактує конкурентоздатність педагога як сукупність конкурентних переваг, що виявляються в його унікальних здібностях. Це показник успішної професійної діяльності, здатність бути більш затребуваним порівняно з іншими через низку особистісно-професійних якостей, які зумовлюють високий рівень фаховості у своїй сфері [12, с. 329].

Ю. Завалевський, зазначає, що конкурентним є учитель, який може бути впевненим у затребуваності своєї праці. Це фахівець із дипломом відповідного рівня кваліфікації, досвідом, який знає, що не залишиться без роботи; такий, який відповідає сучасним вимогам освіти та суспільства й водночас користується повагою серед учнів та їхніх батьків. [3].

Проаналізувавши дослідження та на основі власної практики професійної підготовки майбутніх педагогів ми трактуємо конкурентоспроможність як сукупність сформованих особистих та професійних якостей і характеристик, що визначають успішність у професійній та соціальній діяльності, і виділяємо наступні характеристики конкурентоспроможного педагога:

- професійну компетентність (більшість дослідників пов'язують проблему компетентності з професійним становленням особистості, характеризують її як оцінну категорію, що характеризує людину як суб'єкта професійної діяльності, її здатність виконувати завдання, що належать до її компетенції. Це єдність

теоретичної і практичної готовності до здійснення діяльності в конкретних ситуаціях, характеризує його професіоналізм);

- ціннісно-мотиваційний компонент (відображає ціннісні орієнтації особистості, сформовані духовно-етичні якості, позитивну установку на різні види соціально значимій активності; головний акцент зроблено на ціннісному ставленні до професійної діяльності, наявності мотивації до конкурентоспроможності);

- прояв індивідуальності (особисті якості та здібності: мобільність, незаангажованість та творчість, наполегливість, відповідальність, високий рівень працездатності, прагнення до якісного кінцевого результату, стресостійкість, здатність переборювати труднощі, творчість, комунікабельність, здатність до кооперації, співробітництва, співтворчості, здатність до швидкого опанування нової справи).

Слід зазначити, що соціальні підстави конкурентоздатності особистості тісно пов'язані з моделлю ієрархії потреб А. Маслоу [10], де чимале значення мають потяг індивіда до визнання, статусу, пошани і самоактуалізації.

Ми вважаємо, що конкурентоздатність майбутнього педагога – це динамічна характеристика особистості, тому можна говорити про її розвиток як результат формування сукупності ключових компетентностей особистості, що складають професійно-особистісну основу діяльності і професійну компетентність.

В процесі професійної освіти, поряд із вдосконаленням соціальної конкурентоздатності, відбувається становлення основ професійної конкурентоздатності. Науковці розрізняють стихійну і цілеспрямовану форми соціалізації. Ми вважаємо, що у процесі розвитку конкурентоздатності майбутнього вчителя є потреба в реалізації обох згаданих форм. Процес становлення особистості вимагає створення спеціальних умов, тобто особливим чином організованого соціальнокультурного середовища.

Творче освітнє середовище є однією з умов розвитку конкурентоздатності майбутнього педагога. З соціологічної точки зору освітнє середовище може розглядатися як системно організований освітній простір для оволодіння різними видами і формами людської діяльності, що має свої соціальні, соціально-педагогічні, психолого-педагогічні, кадрові, матеріально-технічні особливості; яке забезпечує процес передачі і засвоєння соціального досвіду і ціннісних орієнтацій, формування системи цілісного світогляду, навичок, знань і умінь, необхідних для соціалізації особистості.

К. Приходченко досліджуючи теоретичні і практичні аспекти творчого освітнього середовища, зазначає, що воно допомагає відійти від репродуктивного засвоєння знань до активної творчої діяльності. Творче освітнє середовище сприяє самоосвіті і самовдосконаленню студентів, сприяє розвитку їх здібностей та обдарувань, креативного мислення, формуванню особистості з гнучким розумом [15].

Середовище закладу вищої освіти є фактором актуалізації потреби у саморозвиткові, реалізації свого творчого потенціалу, усвідомлення себе як суб'єкта самозмін. Розвиток конкурентоздатності студента буде більш ефективним за наявності різноманітних освітніх траєкторій, можливості вибору освітніх мікросередовищ, отримання додаткової професійної кваліфікації,

можливість вибору викладача, вибіркові дисципліни, перенесення акцентів з репродуктивного засвоєння знань на їх творче застосування в умовах, максимально наближених до професійної діяльності. Навчання майбутніх фахівців має проходити на основі змісту і технологій, які випереджають поточний рівень економічного, технологічного, соціального та іншого розвитку.

Ми погоджуємося із Р. Ляшенко, що реалізація студентом вишу активної життєвої позиції в пізнавальній, професійній діяльності залежить від ступеня сформованості відносин, інтересів, установок та навичок діяльності. Вузкість інтересів майбутнього викладача є показником неповної сформованості його установок і позиції в цілому. Вони в свою чергу визначають недостатню активність, а в кінцевому результаті професійної самоактуалізації особистості, що зв'язана з недостатністю виконання студентом характерних для нього соціальних функцій [9, с. 84].

К. Крутій зазначає, що важливими характеристиками освітнього середовища є стиль спілкування, рівень активності, розвивальний ефект [8]. Головними особами, що демонструють освітні, професійні цінності, є науково-педагогічні кадри, які виступають зразками діяльності у професійній сфері. Викладачі у власній поведінці повинні керуватися тими цінностями, які бажають прищепити студентам. Тому конкурентоздатності студента в значній мірі залежить від науково-педагогічних кадрів, які є складовою освітнього середовища навчального закладу, ступеню їх компетентності і мобільності.

Освітнє середовище закладу вищої педагогічної освіти стає фактором професійного становлення майбутнього педагога, якщо зміст навчальних дисциплін орієнтований на практику; відносини між викладачем і студентом засновані на принципах взаємоповаги, демократичності; існують матеріально-технічні можливості для організації сучасної освітньої діяльності та розвитку студентів; існує партнерство між суб'єктами освітнього процесу.

Ми погоджуємося із Я. Галетою, що інтенсивний розвиток інформаційних технологій сприяє уніфікації життєдіяльності суспільства, створює основу для віртуалізації соціокультурного простору і розвитку інформаційної культури [2, с. 14].

Отже, під освітнім середовищем закладу освіти ми розуміємо систему впливу та умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться у соціальному та просторово-предметному оточенні в межах організованого освітнього процесу.

Для того, щоб освітнє середовище сприяло розвитку конкурентоздатності воно повинне відповідати таким вимогам: гнучкість, тобто здатність освітніх структур до швидкої перебудови у відповідності до потреб особистості, навколишнього середовища, суспільства, що змінюються; відкритість, яка передбачає широку участь усіх суб'єктів освіти в управлінні; стимулювання вільного висловлювання власних думок; демократизацію форм і методів навчання і виховання; саморозвиток і саморегуляцію, засновані на процесах розвитку та саморозвитку особистості; установку на спільне діяльнісне спілкування, атмосфера доброзичливості, взаєморозуміння, діалог всіх суб'єктів освітнього процесу; творче змістове наповнення; поєднання інноваційних та традиційних форм і методів навчання; залучення до проектної діяльності,

наповнення освітнього процесу творчими пошуково-дослідницькими й проблемними ситуаціями, особистісне становлення майбутніх фахівців, їхнє самоствердження, соціалізацію.

Значним потенціалом щодо розвитку конкурентоздатності майбутнього педагога мають такі методи організації освітньої взаємодії: проблемне навчання, яке допомагає навчитися долати труднощі викликані невизначеністю способів вирішення проблемних завдань та сприяє розвитку самопізнання, наполегливості, впевненості у собі; пошукові, дослідницькі методи, методи самостійної роботи. Студент, здійснюючи самостійні дослідження, опановує вміння постановки і досягнення мети, вибору стратегії розв'язання завдання, в процесі чого розвиваються такі якості, як відповідальність, наполегливість, саморух до мети, формується впевненість в собі; інтерактивні методи навчання, оскільки навчаючи інших, задовольняються потреби в самореалізації і самовиявленні; метод проектів, який дає широкі можливості свободи вибору діяльності, забезпечує найкращі можливості для прояву своєї індивідуальності як у визначенні напрямку роботи, так і способів її виконання; диференційоване і індивідуалізоване навчання має виняткові можливості для культивування почуття впевненості в своїх силах, для розвитку найсильніших сторін кожного студента; евристичне навчання, яке залучає студентів до творчої діяльності з виходом на самостійний освітній продукт.

Важливою умовою розвитку конкурентоздатності майбутнього педагога є, на нашу думку, студентроване навчання. Такий підхід до освіти сприяє формуванню здатності вчитися впродовж життя, розвиває організаційне, креативне, гнучке мислення, що дозволяє з успіхом діяти в умовах змін та невизначеності.

Проаналізувавши підходи до сутності та змісту студентрованого підходу у навчанні, ми можемо стверджувати, що студентоцентризм є одним із важливих принципів організації навчального процесу у вищій школі. Важливими характеристиками студентрованого підходу є врахування власних освітніх потреб здобувачів освіти, можливість формування індивідуальних освітніх траєкторій, набуття індивідуального набору компетенцій для якісного виконання професійних обов'язків та розв'язання життєвих проблем [1].

Згідно із законом України «Про вищу освіту» студентоцентризоване навчання – підхід до організації освітнього процесу, що передбачає: заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу [4].

Отже, студентоцентризм – це підхід до організації освіти, за якої здобувач освіти перетворюється з об'єкта на суб'єкт навчальної діяльності, тобто на активного учасника освітнього процесу. Студентоцентризований підхід реалізується шляхом використання особистісно-орієнтованого підходу. Такий підхід дозволяє активно залучати студентів до освітнього процесу, враховуючи їх індивідуальні потреби.

Основною метою студентоцентрованого підходу є створення сприятливих умов для формування загальних та професійних компетентностей, при збереженні свобод здобувачів вищої освіти для досягнення власних культурних і освітніх цілей.

Сучасні освітні тенденції відображені в законі України «Про освіту», в якому наводиться визначення поняття «Індивідуальна освітня траєкторія» як «персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання». Індивідуальна освітня траєкторія враховується в індивідуальному навчальному плані, який визначає послідовність, форму і темп опанування здобувачем освіти освітніх компонентів програми. Індивідуальна освітня траєкторія передбачає можливість здобувачів вищої освіти бути активними учасниками організації освітнього процесу [5].

Ми погоджуємося із І. Краснощок, що організація індивідуальної освітньої траєкторії студента сприяє формуванню конкурентоздатності майбутніх фахівців, здатних до самореалізації в мінливих соціально-економічних умовах. Індивідуальна освітня траєкторія, індивідуальна освітня програма та індивідуальний освітній маршрут є взаємопов'язаними та взаємозумовленими елементами одного процесу, що визначає персональний шлях реалізації особистісно-професійного потенціалу студента, який він вибрав відповідно до своїх мотивів, потреб, ціннісно-сміслових установок, здібностей та можливостей для досягнення важливих для нього освітніх результатів (продуктів) [7, с. 107].

Одним із шляхів реалізації індивідуальної освітньої траєкторії є вибіркові дисципліни. Сьогодні в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка здобувачі вищої освіти мають право обрати вибіркові дисципліни самостійно, враховуючи власні інтереси та потреби та побудувати власну індивідуальну траєкторію навчання.

Згідно з Положенням про порядок реалізації студентами права на вільний вибір навчальних дисциплін у Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка вибіркова частина навчального плану студента внесена для індивідуалізації навчання і задоволення освітніх і кваліфікаційних потреб особи, ефективного використання можливостей і традицій Університету, регіональних потреб тощо.

Вибір студентом навчальних дисциплін створює умови для досягнення ним наступних цілей:

– поглибити професійні знання в межах обраної спеціальності (спеціалізації, освітньої програми) та здобути додаткові спеціальні (фахові, предметні) компетентності, у тому числі зі здобуттям професійної кваліфікації (якщо це передбачено освітньою програмою);

– поглибити свої знання та здобути додаткові загальні і загальнопрофесійні компетентності в межах споріднених спеціальностей і галузі знань;

- ознайомитись із сучасним рівнем наукових досліджень інших галузей знань та розширити або поглибити знання за загальними компетентностями;
- сформувавши та реалізувати свою індивідуальну освітню траєкторію [14].

Дисципліни за вільним вибором студентів визначаються випусковими кафедрами, з урахуванням регіональних потреб у фахівцях певної спеціальності та спеціалізації, досвіду підготовки фахівців в університеті, особливостей наукових шкіл, запитів студентів, рекомендацій роботодавців. Дисципліни вільного вибору студентів можуть бути орієнтовані на задоволення їх освітніх і культурних потреб, додаткову фундаментальну і спеціальну підготовку. Каталог вибіркових дисциплін затверджується рішенням вченої ради університету за пропозиціями кафедр та згідно рішення вченої ради факультету. При цьому здобувачі певного рівня вищої освіти мають змогу обирати як одну дисципліну із запропонованого переліку, так і блок дисциплін певного циклу за іншою освітньою програмою. У такому разі студент отримує від Університету свідоцтво про вивчення цих дисциплін, затверджене вченою радою університету.

Реалізація права студентів на вибір навчальних дисциплін відбувається згідно з Порядком організації вибору навчальних дисциплін за вільним вибором студентів варіативної складової навчальних планів у Центральнотраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка. Студенти всіх рівнів вищої освіти денної і заочної форми навчання обирають вибіркові навчальні дисципліни шляхом електронної реєстрації. Відповідно до підсумків реєстрації деканати формують списки потоків і груп студентів на відповідні вибіркові дисципліни [13].

Таким чином, вибіркові дисципліни є одним із шляхів реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти, одним із механізмів підвищення якості професійної підготовки, розвитку конкурентоздатності майбутнього педагога.

Освітня система України переживає непрості часи, пов'язані з низкою зовнішніх та внутрішніх чинників, проте курс, узятий на євроінтеграцію в усіх галузях суспільного життя, залишається актуальним і в освітньому вимірі. В сучасному світі, який постійно змінюється і розвивається, педагоги опиняються перед новими викликами і завданнями. Роль вчителя постійно еволюціонує, вимагаючи адаптації до поточних потреб і вимог суспільства, тому для майбутніх педагогів розвиток конкурентоздатності стає надзвичайно важливим.

Конкурентоздатний педагог характеризується високим рівнем компетентності, здатністю ефективно взаємодіяти із суб'єктами освітнього процесу і ефективно виконувати цю діяльність, конструктивною поведінкою на ринку праці, спрямованістю на професійний саморозвиток, досягнення успіху, на вдосконалення сфери професійно-педагогічної діяльності і на підвищення конкурентоспроможності країни в цілому.

Творче освітнє середовище закладу вищої освіти є умовою для розвитку конкурентоздатності майбутніх педагогів, їх професійного становлення як фахівців. Під освітнім середовищем навчального закладу ми розуміємо систему впливу та умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку,

які містяться у соціальному та просторово-предметному оточенні в межах організованого освітнього процесу

Студентоцентроване навчання це важливий принцип організації освітньої діяльності вищої школи. Орієнтація вищої освіти на особистість студента дає можливість підвищити якість системи вищої освіти, підготувати конкурентоздатного педагога на сучасному ринку праці з гнучким креативним мисленням, ініціативного, стимулює його до відповідального навчання, розвиває соціально-професійну мобільність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутенко О. П., Опікунова Н. В. (2021). Роль системи зворотного зв'язку у процесі студентоцентрованого навчання. COLLECTIVE MONOGRAPHS.
2. Галета Я. В. (2022). Віртуалізація та соціалізація як засоби розвитку особистості. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (207), С. 14–17. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-14-17>
3. Завалевський Ю. І. (2015). Особливості конкурентоспроможності сучасного вчителя. Народна освіта. Електронне наукове фахове видання. Випуск №3(27). Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3695
4. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
5. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
6. Концепція Нової української школи, яка схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14. 12. 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року». Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
7. Краснощок І. П. (2011). Індивідуальна освітня траєкторія студента: теоретичні аспекти організації. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2018. № 60. Т. 1, С. 101–107.
8. Крутій К. (2009). Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія у 2 ч. К.: Освіта. Ч. 1. 302 с.
9. Ляшенко Р. О. (2017). Феномен самопрезентації в контексті самоактуалізації особистості. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки», (7). С. 81–87.
10. Маслоу А. Г. (1999). Мотивация и личность. СПб. 478 с.
11. Міщенко Т. О., Стадник Н. В. (2017). Студентоцентричне навчання як вектор розвитку гуманітарної парадигми освіти. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Випуск 17 (60), 32-37. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2017_17_11
12. Повідайчик М. М. (2021). Педагогічні умови формування конкурентоспроможності майбутніх учителів математики. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». Випуск 1 (48). С. 329–331.
13. Положення про організацію освітнього процесу в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка на 2022–2023 навчальний рік. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. 86 с.
14. Положення про порядок реалізації студентами права на вільний вибір навчальних дисциплін у Центральноукраїнському державному педагогічному

університеті імені Володимира Винниченка. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2020. 14 с.

15. Приходченко К. І. (2011). Творче освітньо-виховне середовище: теоретичний і практичний концепти: монографія. Донецьк, 2011. 382 с.

DOI: <https://doi.org/10.36550/978-617-8245-57-3-7>

КЛОЧЕК Л.В.,

доктор психологічних наук, професор

*Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна*

<https://orcid.org/0000-0002-6450-3374>

РОЗВИТОК ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ДО СПРАВЕДЛИВОСТІ У ВЗАЄМОДІЇ З УЧНЯМИ В КОНТЕКСТІ ВХОДЖЕННЯ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

На сучасному етапі свого розвитку, попри виклики сьогодення, Україна послідовно рухається до реалізації ідеї входження у європейський простір. В освітній галузі актуалізується проблема слідування європейським цінностям, серед яких особливе місце посідає справедливість у педагогічній взаємодії. Досягнення дидактичних і виховних цілей учителя забезпечується створенням ним сприятливої психологічної атмосфери на уроці та в позаурочний час, налагодженням гуманних взаємин з учнями, що будуються на засадах справедливості та неупередженості. Набувають особливої значущості питання ціннісного ставлення вчителя до зростаючої особистості, розвитку в неї основ моральності, що в подальшому визначає вектор її соціальної активності, гуманного ставлення до оточуючого середовища, справедливості взаємодії з іншими людьми.

Справедливість – одне із базових понять філософії та етики, є предметом вивчення економічних, юридичних, педагогічних наук. У світлі психологічних підходів і теорій справедливості розглядається як необхідна умова морально-етичного розвитку особистості, процес адекватного застосування винагород і покарань для корекції соціальної поведінки людини; як вища потреба, мотив, цінність, що спонукають особистість до моральних виявів; ціннісне ставлення до іншого, що відкриває можливості для самореалізації потенціалів людини та її особистісного зростання.

Справедливість у педагогічній взаємодії встановлюється в умовах спільного для вчителів та учнів інтерактивного простору на підставі організації педагогічного процесу і суб'єкт-суб'єктних взаємозв'язків його учасників; виявляється в об'єктивному оцінюванні вчителем учбових досягнень та поведінки школярів, гуманному ставленні до них, у мотивації педагога бути принциповим і вимогливим та одночасно розуміти кожного учня, зважати на його індивідуальні очікування, готовності співпрацювати, конструктивно вирішувати протиріччя, що виникають у педагогічній реальності.

Реалізація вчителем соціально-морального завдання встановлення справедливості у процесі його взаємодій зі школярами можлива не лише за умови здатності педагога бути неупередженим відносно кожного учня та